

Beleid Duurzaam Inkopen

Weert, november 2010

Inleiding

Gezien het maatschappelijk belang van duurzaamheid heeft het kabinet aan alle decentrale overheden verzocht om hun inkopen duurzaam te verrichten. Ook de centrale overheid heeft zich dat ten doel gesteld. In het Klimaatakkoord hebben Rijk en gemeenten afgesproken dat zij zich gezamenlijk gaan inspannen voor een schoner, duurzamer en zuiniger Nederland.

Gemeenten hebben gezamenlijk een groot inkoopvolume en kunnen door duurzaam in te kopen een belangrijke bijdrage leveren aan de neergelegde ambitie. De VNG heeft namens haar leden gecommuniceerd dat gemeenten streven naar 100% duurzame inkoop in 2015.

Ook in het huidige coalitieprogramma 2010-2014 neemt duurzaamheid een prominente plaats in.

De gemeente Weert heeft reeds in 2003 een voorzichtige start gemaakt met duurzaam inkopen in het inkoop- en aanbestedingsbeleid en schaarft zich achter de doelstelling voor 2015.

Het is de bedoeling om dit beleid zodanig te implementeren dat duurzaam inkopen de reguliere praktijk is m.a.w. "**Duurzaam inkopen, tenzij**". Het niet toepassen van beschikbare duurzame (ecologische en sociale) criteria zoals vastgelegd door Agentschap NL, wordt daarbij beschouwd als een afwijking op het gemeentelijke inkoopbeleid (besluitvorming B&W).

Begrippen

Wat is inkoop?

Inkoop is alles waar een factuur voor binnenkomt. Deze gangbare definitie staat in het gemeentelijk inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Weert.

Wat is duurzaamheid?

Het Brundtland Report (WCED, 1987) gebruikt als definitie: "Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs".

Agentschap NL sluit hierbij aan bij met een veel geciteerde Nederlandse werkdefinitie voor duurzame ontwikkeling: "Het op gang brengen van ontwikkelingen waarbij sociaal-economische, ecologische en culturele aspecten in dynamisch evenwicht zijn en levert als resultaat op dat na ons komende generaties dezelfde kansen hebben om in hun behoeften te voorzien als de huidige."

Duurzaamheid is dus een sociaal-economische, ecologische en culturele balans.

Wat is duurzaam inkopen?

Bij duurzaam inkopen worden milieuaspecten en sociale aspecten die beschikbaar zijn voor een bepaald product (levering, dienst, werk) toegepast in alle fasen van het inkoopproces zodat dit uiteindelijk leidt tot de daadwerkelijke levering van een product, dienst of werk dat aan deze milieuaspecten en sociale aspecten voldoet.

Agentschap NL (voorheen SenterNovem) is een agentschap van het Ministerie van Economische Zaken dat kennis van innovatie, energie, klimaat, milieu en leefomgeving bundelt. Het stelt duurzaamheidscriteria die overheden kunnen toepassen bij hun inkopen en aanbestedingen. Deze criteria bepalen of een product duurzaam is. Weert wil tenminste aan deze criteria voldoen.

Doel van dit beleid

Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007-2011

De doelstelling van gemeenten voor duurzaam inkopen staan in het Klimaatakkoord Gemeenten en Rijk 2007-2011. In dat akkoord staat de onderstaande tekst.

Artikel 4.2 Partijen bevorderen dat:

het Rijk samen met de gemeenten de markt voor duurzame producten stimuleert door gezamenlijk het goede voorbeeld te geven en zelf duurzame producten in te kopen. Via het duurzaam inkoopbeleid gaan Rijk en gemeenten een extra prikkel geven aan innovatie en duurzaamheid bij het bedrijfsleven. Het Rijk (dat wil zeggen de ministeries als centrale overheid) stelt zich ten doel om uiterlijk in 2010 bij 100% van de rijksaankopen en -investeringen duurzaamheid als zwaarwegend criterium mee te nemen. Het betreft een resultaatverplichting: wanneer op het moment van aanbesteden milieu- en sociale criteria beschikbaar zijn, worden deze gehanteerd. Het streven is om

de criteria zo mogelijk als knock out criteria te formuleren. Daar waar een overheid het in een specifieke situatie noodzakelijk acht bepaalde criteria niet toe te passen, dient die overheid zich hierover te verantwoorden. De gemeenten streven ernaar uiterlijk dit doel in 2015 te bereiken. Om vast te stellen wat onder 'duurzaam inkopen' wordt verstaan, worden voor alle relevante product-categorieën van overheidsaanschaffingen duurzaamheidscriteria opgesteld. Deze criteria moeten passen binnen de bestaande Europese en nationale mededinging- en aanbestedingswetgeving;

Dit Klimaatakkoord, dat de VNG met het Rijk in november 2007 heeft afgesloten, is in een ledenraadpleging aan alle gemeenten voorgelegd. Zie ook de VNG ledenbrief d.d. 12 maart 2008: http://www.vng.nl/Documenten/vngdocumenten/2008_lbr/Ledenbrief_BAMM-U200800365.pdf.

Het ministerie van VROM organiseert om de twee jaar een monitor om in beeld te brengen in welke mate gemeenten voldoen aan het gestelde doel. De eerstvolgende monitor zal begin 2011 plaatsvinden over het jaar 2010.

Wat wil de gemeente Weert?

De gemeente Weert onderschrijft de doelstelling uit het klimaatakkoord. Dit betekent dat Weert er naar streeft 100% duurzaam in te kopen in 2015. Deze doelstelling houdt een resultaatverplichting in voor budgethouders met inkoopverantwoordelijkheid. Daarmee wordt bedoeld dat wanneer op het moment van de aanbesteding al milieucriteria en sociale criteria beschikbaar zijn, deze tenminste gehanteerd moeten worden bij de aankoop van producten, diensten of werken. Indien geen criteria van Agentschap NL beschikbaar zijn, moet worden gezocht naar andere aspecten van duurzaamheid die kunnen worden toegepast.

Wat betekent duurzaam inkopen in de praktijk?

Indien voor een bepaald product criteria van duurzaamheid zijn bepaald, moeten deze dus worden toegepast. Het niet toepassen van beschikbare duurzaamheidscriteria van Agentschap NL moet expliciet door de betreffende sectordirecteur voor advies aan de concerncontroller worden voorgelegd. De verandering naar duurzaamheid kan financiële, organisatorische en inhoudelijke gevolgen hebben.

Financiële gevolgen

In hoeverre de keuze voor duurzaamheid financiële consequenties heeft voor bepaalde budgetten is moeilijk in zijn algemeenheid aan te geven. Soms zal de inkoop van goederen, diensten of werken duurder zijn wanneer ecologische en/of sociale criteria worden toegepast als specificatie van het product. Soms ook niet.

Gerecycled papier bijvoorbeeld is wat duurder dan traditioneel papier, maar voertuigen met een milieuvriendelijk energielabel (klasse A) hebben een lagere BPM dan auto's die het milieu meer belasten.

Daarbij geldt dat de meerkosten bij aanschaf/opdrachtverlening in een aantal gevallen later worden terugverdiend, eventueel op andere budgetten. Zo heeft een spaarlamp weliswaar een hogere aanschafprijs dan een gewone lamp, maar ook een lager energieverbruik en een langere levensduur. Kijk je dus integraal naar de totale kosten van dit product, dan worden de hogere initiële kosten nog tijdens de gebruiksperiode meer dan terugverdiend. Deze benadering heet Total Cost of Ownership (TCO).

Organisatorische gevolgen

De keuze voor duurzaamheid betekent dat de gemeentelijke organisatie zich hierop moet richten en dat gaat niet vanzelf. Een inkopende medewerker moet zich af gaan vragen welke eisen met betrekking tot duurzaamheid kunnen worden gesteld aan leverancier of product. Dit leidt wellicht tot de keuze voor een andere dan de vertrouwde leverancier of in elke geval voor andere dan de bekende specificaties.

Deze omslag zal om een investering van tijd vragen. Het is nodig om de markt te onderzoeken op mogelijke duurzame criteria in de betreffende productgroep. Als hulpmiddel daarbij geldt de handreiking in bijlage 1 en de daarin genoemde kennissites. De inkoopadviesfunctie is hierin ondersteunend.

Om de productverantwoordelijke medewerkers en budgethouders te helpen bij deze doelstelling, is een cursus duurzaam inkopen op zijn plaats. In deze cursus zullen de principes van duurzaam inkopen nader worden toegelicht. Daarnaast moeten in de cursus vooral praktische handvaten worden geboden zodat inkopers daadwerkelijk met de doelstelling uit de voeten kunnen.

Op intranet worden in elk geval dit beleid en de handreiking Duurzaam inkopen gemeente Weert (bijlage 1) geplaatst. Daar waar intranet op andere manieren de doelstelling van duurzaam inkopen kan ondersteunen, zal daarvan gebruik worden gemaakt ten behoeve van de organisatie.

Inhoudelijke gevolgen

Het gevolg van deze keuze is dat productverantwoordelijke medewerkers en budgethouders daar waar sociale aspecten en milieuaspecten beschikbaar zijn, deze in alle fasen van het inkoopproces zullen moeten toepassen. Dit moet ertoe leiden dat de levering van een product, dienst of werk daadwerkelijk aan deze milieuaspecten en sociale aspecten voldoet. Dit geldt ook waar andere criteria dan die van Agentschap NL beschikbaar zijn voor het betreffende product.

Een andere dan deze keuze moet worden beschouwd als een afwijking op het duurzaam inkoopbeleid en waarvoor een afzonderlijke procedure (expliciet advies concerncontroller op advies van sectordirecteur) moet worden gevolgd.

Nadere overwegingen/uitgangssituatie

In dit hoofdstuk wordt kort de uitgangssituatie beschreven waarop dit beleidsdocument gebaseerd is. Dit geldt als basis voor te nemen maatregelen.

Organisatorisch beleid

Duurzaamheid blijft een belangrijk onderwerp voor de komende jaren. Hierbij hoort de insteek dat duurzaamheid een manier van werken wordt die door de hele organisatie wordt uitgedragen en dat we samen met inwoners, bedrijfsleven en andere groeperingen in Weert invulling en uitvoering geven aan een duurzame samenleving. Ook het geldende milieubeleidsplan is hierbij van belang.

Inkoopbeleid

Het Inkoop- en aanbestedingsbeleid gemeente Weert 2011 stelt het volgende over duurzaamheid bij inkoop: De sectoren c.q. de budgethouders zijn zelf verantwoordelijk voor het aan de orde stellen van duurzaamheidsaspecten in de specificatiefase. Hiermee is de verantwoordelijkheid voor het bereiken van de doelstellingen voor duurzame inkoop ook meteen duidelijk. Productverantwoordelijke medewerkers c.q. budgethouders hebben zelf de taak en de verantwoordelijkheid om de in dit beleid vastgelegde keuzes uit te voeren. Afwijkingen zijn pas toegestaan na een expliciet besluit daartoe door het college van B&W, zie ook onder inhoudelijke gevolgen hierboven.

Besluit Aanbestedingsregels voor Overheidsopdrachten

Het Besluit Aanbestedingsregels voor Overheidsopdrachten (Bao) bevat mogelijkheden om milieucriteria en sociale criteria toe te passen bij aanbestedingen. Zulke criteria kunnen worden gebruikt voor het formuleren van selectie-eisen en van minimum eisen waaraan het product moet voldoen, maar ook voor het opstellen van gunningcriteria. Let wel: de criteria zelf staan niet in het Bao.

SW-bedrijf Risse Groep

De gemeentelijke inkoop van diensten als groen en schoonmaak biedt kansen om rekening te houden met de positie van mensen die een moeilijkere toegang tot de reguliere arbeidsmarkt hebben. Weert heeft de sociale werkvoorziening ondergebracht bij de Risse Groep. Mogelijk zijn in overleg met de Risse ook andere diensten of producten af te nemen. Dit past in het sociale beleid dat de gemeente Weert wil voeren.

De afdelingen die voor deze producten verantwoordelijk zijn overleggen met de Risse Groep over prijzen, voorwaarden en afspraken ten aanzien van kwaliteit en aansturing. Daarbij geldt dat de Risse marktconform moet aanbieden. Bovendien wordt van het SW-bedrijf verwacht met de gemeente mee te denken in tijden van bezuiniging.

Op 19 februari 2008 heeft het college van B&W besloten dat de Risse Groep kan blijven beschikken over de voorkeurspositie die de raad in het vigerende inkoopbeleid heeft vastgelegd, op voorwaarde dat prijs en kwaliteit tegen markt-conforme condities geleverd kunnen worden en inschakeling van SW-medewerkers voorop staat.

Verder is besloten tot continuering van bilateraal overleg over re-integratie (voortzetting van de nauwe samenwerking), schoonmaakonderhoud (aansluiting bij een reguliere partner) en groenonderhoud (contractherziening).

Tot slot wordt het halfjaarlijks directeurenoverleg gecontinueerd ten behoeve van afstemming over nieuwe ontwikkelingen (o.a. beveiliging, detacheringen, huismeesters), waarbij onderlinge samenwerking een belangrijke insteek is.

Bij de vaststelling van het geactualiseerde inkoop- en aanbestedingsbeleid 2011 is deze voorkeurspositie opnieuw gecontinueerd onder de voorwaarden dat:

1. de prijs tegen marktconforme tarieven plaatsvindt;
2. de kwaliteit tegen marktconforme condities geleverd kan worden;
3. de inschakeling van SW-medewerkers voorop staat.

De marktconformiteit dient vooral aangetoond te kunnen worden door bij inkoopadvies een benchmark uit te voeren.

Social Return on Investment

Met Social Return on Investment streven de gemeenten ernaar mensen aan werk te helpen die op grotere afstand tot de arbeidsmarkt staan, zoals werkloze werkzoekenden, jongeren, arbeidsgehandicapten, werknemers met onvoldoende kwalificaties. Door een vakopleiding en/of werkervaring te combineren met een arbeidplaats nemen de kansen op regulier werk toe. Per inkooptraject wordt bepaald welke social return passend is en wordt nagestreefd.

Social return kan bijvoorbeeld worden bereikt door samen te werken met de erkende vakopleiding. Ook hier geldt dat per project wordt bepaald of deze invulling van social return opportuun en wenselijk is. Voorwaarde blijft wel dat die samenwerking tot stand komt onder voorwaarden die reëel in verhouding staat tot de marktomstandigheden in de betreffende sector.

Regio Noord- en Midden-Limburg

De gemeente Weert werkt op diverse terreinen samen met andere gemeenten in de Regio Noord- en Midden-Limburg. Bij eventuele gezamenlijke aanbestedingen komt de vraag aan de orde hoe duurzaam de eisen en de criteria voor selectie en gunning worden geformuleerd. Samenwerking bij inkoop is niet zelden de sleutel om in een bepaalde productmarkt een zodanige positie te verwerven dat duurzaamheid zonder onevenredige meerkosten kan worden bereikt. Gemeente Weert staat hier voor open.

Limburgse Overlegtafel Duurzaam Inkopen

Deze is medio 2010 geïnitieerd om vorm en inhoud te geven aan een structurele en beleidsmatig gerichte overlegstructuur binnen Limburg op het gebied van duurzaam inkopen (DI).

Het streven is om via de Overlegtafel DI vertegenwoordigers van een aantal (grotere) 'koploper'-gemeenten op het gebied van duurzaam inkopen, de Provincie Limburg en andere belangrijke Limburgse organisaties/'stakeholders' bij elkaar te brengen om kennis en expertise ('best practices') op dit gebied te delen, te ontwikkelen, te bundelen en te verspreiden richting hun eigen organisaties/achterban en regiogemeenten. Ook de gemeente Weert neemt aan dit overleg plaats.

Door de overlegstructuur op deze wijze in te richten kan een effectief en provinciedekkend kennis- en overlegnetwerk op het gebied van duurzaam inkopen ontstaan.

Wellicht biedt samenwerking met de provincie Limburg c.q. met andere gemeenten (zoals Nederweert) in Midden-Limburg kansen om de doelen van Weert te helpen bereiken. Zo zijn er ervaringen opgedaan in de samenwerking met Roermond, Leudal en Nederweert. Daar waar ook elders in de provincie een actief beleid wordt gevoerd dat is gericht op de bevordering van een duurzame Limburgse samenleving, krijgt ons eigen streven naar maatschappelijk verantwoord ondernemen meer kans.

MKB, midden- en kleinbedrijf

Een beleidsdoelstelling van de gemeente is te zorgen voor een positief, stimulerend klimaat voor ondernemers en starters. Bevordering van innovatie hoort ook tot die zorg. De inzet van duurzaamheid bij selectie- en gunningcriteria is een manier om nieuwkomers en innoverende ondernemers met vernieuwende aandacht voor milieu en sociale leefbaarheid, kansen te bieden binnen de bestaande wetgeving.

In- en externe communicatie

Om de doelstellingen met betrekking tot duurzaam inkopen te realiseren, is het belangrijk om betrokkenen te informeren over onze koers. Dit geldt zowel intern via bij voorbeeld intranet en mail (beslissers, beïnvloeders, productverantwoordelijken) als extern via bij voorbeeld website, mailings, brochures of bijeenkomsten (burgers, ondernemers, partners, media).

Een integrale aanpak van communicatie met in- en externe doelgroepen is in voorbereiding maar wordt niet in dit document beschreven.

Uitvoering

Handreiking duurzaam inkopen

Duurzaam inkopen in Weert moet plaatsvinden volgens het principe **"ja, tenzij"**, wat wil zeggen dat alleen dan niet-duurzaam wordt ingekocht waar het (duidelijk gemotiveerd) niet anders kan.

Bij de inkopende sectoren en afdelingen ligt de verantwoordelijkheid bij aankoopbeslissingen de website van Agentschap NL te raadplegen voor sociale criteria en milieucriteria die moeten worden toegepast. De inkoopadviesfunctie speelt daarbij een adviserende rol.

Om de sectoren en afdelingen in hun verantwoordelijkheid te ondersteunen is een praktische handreiking "Duurzaam inkopen gemeente Weert" opgesteld. Deze is als bijlage 1 opgenomen.

Subsidiemogelijkheden

Medio september 2008 is er een eerste subsidiescan uitgevoerd met betrekking tot het thema duurzaamheid. In deze scan worden een aantal subsidiebronnen aangegeven waarop de gemeente Weert mogelijk een beroep kan doen bij initiatieven op het gebied van duurzaamheid. Deze scan is via intranet beschikbaar.

Vermeld moet worden dat deze scan een momentopname betreft omdat subsidieregelingen sterk aan verandering onderhevig zijn (o.a. de beschikbare budgetten, de deadlines, ingetrokken, verval- len en nieuwe regelingen). Deze scan zal begin 2011 worden geüpdatet omdat er op dit moment, als gevolg van het nieuwe kabinet, nog veel onduidelijkheid is over het vervolg van een aantal regelingen. Begin 2011 krijg je een actueler beeld.

Planning en rapportage

Door middel van de jaarlijkse budgetcyclus wordt ten behoeve van MT, B&W en Commissie be- waakt of de sectoren de maatregelen die zij kunnen en moeten nemen ten aanzien van duurzaam inkopen, zoals afgesproken, opnemen in de plannen en rapportages.

We doen dit vanaf 2011. Er wordt gekozen voor een beschrijving van de stand van zaken met be- trekking tot duurzaam inkopen in de gehele organisatie en de voortgang met betrekking tot de doelstelling. Instrumenten voor planning en rapportage zijn sectorjaarplannen en -verslagen, in- koopjaarplan en -verslag, gegevens uit ABC-analyses en Decos voor dossierinformatie en con- tractbeheer. Gedurende het lopende jaar worden de sectorcontrollers geïnformeerd over de voort- durende actualisatie van het gemeentelijk inkoopplan.

Daarnaast vult de gemeente Weert de monitor van het Ministerie van VROM in. Via deze monitor meet het ministerie elke twee jaar bij de gemeenten de voortgang van het bereiken van de doel- stellingen voor duurzaam inkopen. Het eerste monitormoment is begin 2011 gepland (betreft de cijfers over 2010). De commissie/gemeenteraad wordt via de TILS-lijst op de hoogte gesteld van de resultaten van de gemeente Weert.

Het jaar 2010 is ingezet als een proefjaar waarin nog geen grote stappen zijn gezet wat betreft het toepassen van criteria. De aandacht ging uit naar ontwikkeling van beleid en methodiek, plus be- wustwording. Vanaf 2011 wordt gestart met de verplichting op diverse terreinen van duurzaam inkopen. Middels voortgangsrapportages wordt de voortgang van de gemeente Weert ten aanzien van duurzame inkoop en de doelstelling van 100% in 2015 bewaakt.

Beslispunten

Met inachtneming van de nadere overwegingen/uitgangspositie wordt de hierboven beschreven doelstelling vertaald in de onderstaande beslispunten.

1. Weert streeft ernaar de doelstelling 100% duurzame inkoop in 2015 te bereiken, dat wil zeg- gen m.i.v. 2011 alle beschikbare milieucriteria en sociale criteria van Agentschap NL toepassen in het betreffende inkoopvolume.
2. Weert streeft ernaar andere aspecten van duurzaamheid op te nemen in aanbestedingen in het geval er geen duurzame criteria van Agentschap NL beschikbaar zijn.
3. Als er duurzame criteria van Agentschap NL of andere aspecten van duurzaamheid beschikbaar zijn voor een aanbesteding maar ze worden niet of niet geheel toegepast, dan geldt dit als een afwijking op het duurzaaminkoopbeleid waarvoor expliciet toestemming van het concerncon- troller nodig is op advies van de sectordirecteur.

4. Handhaven voor Risse Groep van de voorkeurspositie (onder voorwaarden) in de productgroepen groenbeheer en schoonmaak. Mogelijk zijn in overleg ook andere diensten of producten af te nemen. Daarbij is marktconformiteit in termen van product, prijs en kwaliteit een noodzakelijke randvoorwaarde. Ook geldt dat de betreffende opdracht (hoofdzakelijk) SW-medewerkers moeten worden ingezet. Ook voor de erkende vakopleiding is in het kader van 'social return' eventueel het voorkeursbeleid (onder voorwaarden) van toepassing.
5. De doelstellingen voor duurzaam inkopen duidelijk communiceren, zowel intern (beslissers, beïnvloeders, productverantwoordelijken) als extern (burgers, ondernemers, partners, media).